

WAT 'ANDEREN DOEN

JEUGDIGE BELANGSTELLING VOOR ERFGOOIERS HISTORIE

Naar aanleiding van de expositie 'Erfgooiers wie waren dat toch?' organiseerde het Goois Museum een educatief project voor de bovenbouw van de basisscholen in het Gooi. In totaal namen circa 330 leerlingen van acht scholen deel aan het project dat afgelopen oktober plaatsvond. Tot de Hilversumse scholen behoorden: de Godelindeschool, de Van Hasseltschool, 'In de Kring', de Leeuwenhoekschool, de Lelyschool en de Vondelschool.

Leerlingen en leerkrachten maakten daarvoor een duik in de geschiedenis. Pier van Leeuwen, educatief medewerker en organisator van het project, daarover: "Wij hebben gekozen voor de periode van de Middeleeuwen als uitgangspunt van het Erfgooiersverleden. Daarin wordt namelijk het hoe en waarom het meest duidelijk. Zo had je in de 15e eeuw een aantal rechtszaken naar aanleiding van conflicten over het z.g. 'schaarrecht'. Dat was het exclusieve gebruiksrecht van de woeste gronden. Van die rechtszaken, maar ook van de gebruikersreglementen, zijn verschillende originele documenten bewaard gebleven, waarvan er enkele voor de gelegenheid in de tentoonstelling te zien waren. (Rechts-)historici smullen van die archiefstukken! Toch moet je zien te voorkomen dat die op zich interessante ontstaansgeschiedenis van de Erfgooiers te afstandelijk en te veel voor ingewijden wordt gepresenteerd.

Om het een en ander wat actueler te maken, heb ik deze berichten van rond het jaar 1470 bewerkt tot een Middeleeuws nieuwsblad onder de titel 'De Stadt ende Lantgoeyer'. Deze krant is onder de deelnemende scholen verspreid als lesbrief.

In het museum ondergingen de leerlingen een metamorfose tot Middeleeuwse hout-

Pier van Leeuwen (links), organisator van het educatieve project 'Erfgooiers, wie waren dat toch?' met enkele leerlingen van de Godelindeschool, poserend in Middeleeuwse dracht op de trappen voor het Goois Museum (foto: John van der Sar).

hakkers, turfstekers, schaapherders en veehouders. Daarvoor hebben we kleding van het GOCK kunnen lenen.

De leerkracht die voor de gelegenheid was omgetoverd tot Baljuw van Gooiland, hield een 'enquête' (of hoorzitting), waarop de jeugdige 'Erfgooiers' moesten laten zien of zij het 'schaarrecht' waard waren. Daartoe werd gebruik gemaakt van een werkblad, een soort vragen- en opdrachtenformulier voor in de tentoonstelling. Tot besluit werd het schaarrecht verleend en vastgelegd op een plechtige oorkonde in Middel-eeuwse taal, voorzien van de 'hand- of 'huismerken' van alle 'Erfgooiertjes'."

Voor de leerlingen, hun leerkrachten en begeleidende ouders werd het bezoek aan het Goois Museum een verrassende en speelse excursie in de geschiedenis, waaraan allen met veel plezier meewerkten.

Wat de organisatie betreft, zegt Pier van Leeuwen: "voor de verwezenlijking van dit project hebben wij dankbaar gebruik kunnen maken van twee van onze vrijwilligsters: Ans Nieuwenburg en Geraldine Verhaar. Het GOCK heeft behalve de kleding ook met regie-adviezen terzijde gestaan. Het blijkt altijd weer, dat de realisatie van dergelijke educatieve activiteiten niet mogelijk is onder de belangeloze inzet van niet betaalde krachten."

Met Pier van Leeuwen blijkt het Goois Museum een uitstekende kracht in huis te hebben. Hij bewees dit al eerder bij de nieuw opzet van de permanente tentoonstelling in het Goois Museum, een afstudeerproject. De lesbrieven 'Erfgooiers' die hij voor scholieren samenstelde is bijzonder leuk en heel inspirerend.

Het is heel jammer dat aan zijn tijdelijk dienstverband met het Goois Museum per 1 januari 1990 al weer een eind komt.

Bedankt Pier, voor wat je voor de bekendmaking van de Gooise en Hilversumse historie hebt gedaan. Misschien zien we je toch weer eens terug?

J.E.L.

DE WERELD VAN STONEHENGE **Megalitische monumenten van Noord-west Europa**

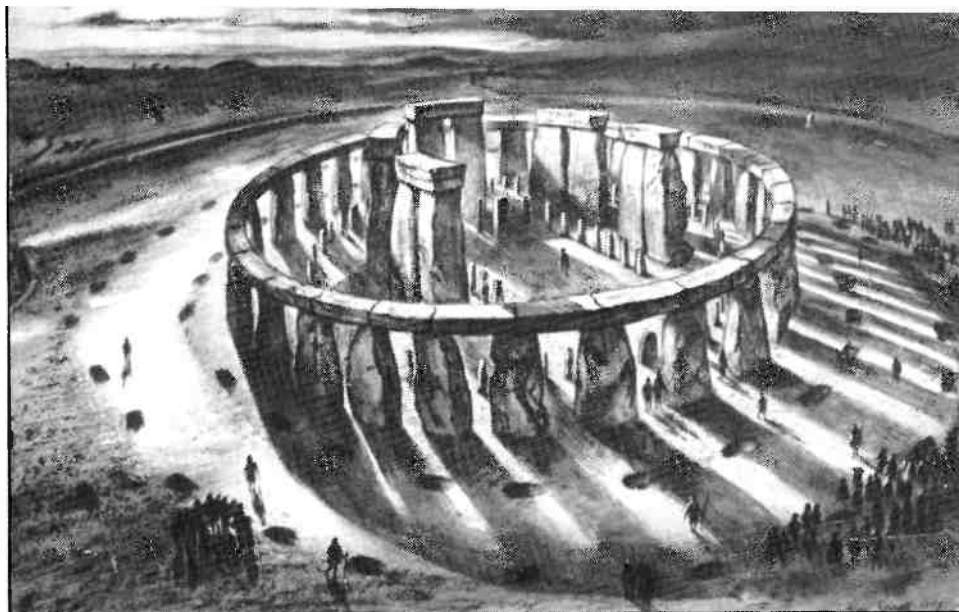
In het Goois Museum te Hilversum vindt van 21 december 1989 t/m 11 maart 1990 een intrigerende tentoonstelling plaats, getiteld 'De wereld van Stonehenge'. Met behulp van prachtig beeldmateriaal, bijzondere archeologische vondsten en audiovisuele presentaties zal aan de wereld van de eerste bouwers op dit continent gestalte gegeven worden. Ruime aandacht wordt besteed aan de wijze waarop dit tot de verbeelding sprekend monument in de loop van de tijd afgebeeld is.

Stonehenge

In de vlakte van Salisbury staat een monument dat sinds mensenheugenis tot de verbeelding van tallozen heeft gesproken: Stonehenge. De bouw duurde vele generaties lang en werd voltooid rond 1500 voor Christus.

Stonehenge is in de loop van de tijd toegeschreven aan de afstammelingen van Atlantis, de Feniciërs, de Keltische druïden, de Romeinen, de magiër Merlijn en aan vele anderen. Ook omtrent de functie van het monument bestaan de meest uiteenlopende theorieën. Mogelijk hebben de Kelten er sinds hun komst hun goden vereerd en zijn hun druïden op deze plaats actief geweest.

Nog niet zo lang geleden ontdekte een astronoom dat uit de constructie van Stonehenge kan worden afgeleid dat het monument is gebouwd en gebruikt als sterrekundig observatorium. Als de zon op 21 juni opkomt boven de noordoostelijk van het monument gelegen 'heelstone', schijnt zij over dit punt heen precies in het centrum van Stonehenge.

Een getekende impressie van Stonehenge in Wiltshire (Engeland) gezien vanuit het oosten, zoals het er uit moet hebben gezien in de laatste fase van de constructie ongeveer 1400 jaar voor Christus.

Menhirs, dolmens, ganggraven, hunebedden

Stonehenge is geen monument dat op zichzelf staat. In een groot deel van Europa staan megalitische constructies (gemaakt van grote stenen) die volgens dezelfde tradities gebouwd zijn: de menhirs en dolmens van Bretagne, de ganggraven van Ierland en niet te vergeten onze eigen hunebedden. Stonehenge kwam tot stand in de nieuwe steentijd en de bronstijd (2600 – 1500 v. Chr.).

Eveneens uit deze tijd dateren de grafheuvels, die ook in het Gooi bewaard gebleven zijn. De mensen die Stonehenge zijn definitieve uiterlijk gaven, behoorden tot de Wessex cultuur. De karakteristieke potten uit deze cultuur ver tonen een sterke overeenkomst met het aardewerk van de Hilversum cultuur, die vernoemd is naar de oudste vondst, in deze Gooise gemeente.

In de loop van de eeuwen zijn veel megalitische monumenten vernietigd. Vaak uit naam van de kerk die wilde afrekenen met het heidendom, soms gewoon om te dienen als bouw materiaal of dijkverzwaring.

Tegenwoordig springt men zuinig om met deze prehistorische erfenis. De megalitische monumenten worden vrijwel overal door de wet beschermd, terwijl archeologisch onderzoek kennis verschaft over de ouderdom, de bouwgeschiedenis en de culturele achtergrond.

Stonehenge spreekt veel mensen tot de verbeelding. Jaarlijks wordt het monument bezocht door een half miljoen mensen. Auteurs als de Vlaamse schrijver Hubert Lam-po liet zich meermalen door dit onderwerp inspireren.

De wereld van Stonehenge

De tentoonstelling gaat in op tal van vragen, zoals: wanneer, hoe en door wie werden de megalieten gebouwd, hoe gingen de latere bewoners ermee om en hoe werden ze in beeld gebracht en beschreven. Er zijn archeologische vondsten te zien zoals stenen werktuigen en vaatwerk, afkomstig uit binnen- en buitenlandse musea.

Tentoonstelling: De wereld van Stonehenge: 21 december 1989 t/m 11 maart 1990.
Goois Museum, Kerkbrink 6, 1211 BX Hilversum, 035-292826.
Open: di t/m zo 12.30 – 16.30 uur.

UIT DE REGIONALE HISTORISCHE BLADEN

Het contactblad (jg. 5, no. 1, sept. '89) van de Historische Kring Weesp citeert uitvoerig de Weesper Courant van 50 en 75 jaar geleden. Vele berichten met couleure locale zijn het gevolg. De jager van Burgemeester Gerrit Hooft slaat de ondertuinman Ernst Winkelman met een polsstok dood. Na een zorgvuldig proces wordt de dader veroordeeld tot "banning ten eeuwige dage".

Baerne (jg. 13, no. 3, sept. '89), het tijdschrift van de gelijknamige Historische Kring, is gewijd aan de jarige spoorwegen. De in 1874 gerealiseerde spoorverbinding met Amsterdam had in Baarn hetzelfde effect als in Hilversum. De op Soestdijk wonende Prins Hendrik de Zeevaarder zou voor een station in Baarn gezorgd hebben. Een aftakking naar zijn paleis ging echter niet door. Daar stak zijn broer Koning Willem III een stokje voor omdat er naar het toenmalig koninklijk paleis het Loo ook geen aftakking bestond.

Het geslacht Elders staat centraal in het tijdschrift (jg. 11, no. 3, sept. '89) van de *Historische Kring Eemnes*. Dit geslacht van wagenmakers wordt gevolgd tot in de jaren twintig van deze eeuw. Het artikel wordt gevolgd door een vraagggesprek met Jan Elders (geboren 1923) en zijn vrouw Alijda Wouters. Een fraai voorbeeld van oral history.

In het laatste nummer van de *Historische Kring Loosdrecht* (jg. 16, no. 75, nov. '89) beschrijft de heer Arie Manten hoe de Loosdrechtse patriotten in maart 1795 de macht kregen. Vooral het "Committé Revolutionair van Amsteldam" zou deze vreedzame omwenteling tot stand hebben gebracht. Het blad is tevreden met de verhuizing van het Loosdrechts archief naar Hilversum. De klassefoto toont meester Kannegieter in zijn openbare lagere school in 1935.

De Omroeper (jg. 2, no. 4, oct. '89), historisch tijdschrift voor Naarden, vermeldt de oprichting van de stichting 'Vijverberg' met als doel studie en publicaties over de historie van Naarden. Een conflict tussen de baljuw van Gooiland en het gemeentebestuur van Naarden bleek een nationale oorsprong te hebben. De prins loste dit in het voordeel van de Naardense vroedschap op. Verder in de Omroeper onder meer artikelen over het stadhuis, de kerkklokken en over de schrijfster Marianne Philips, die in 1951 te Naarden overleed.

De kwartaaluitgave (no. 44, herfst '89) van het *Comité Oud Muiderberg*, beschrijft de vorderingen van de werkgroep, die het Muiderberg van 1840 weer zichtbaar moet maken. Men blijkt zelfs te kunnen putten uit mondelinge overlevering bij de autochtone bevolking. Het vijfde Muiderberg Symposium krijgt een veelbelovend programma van nationale allure.

In *Van Zoys tot Soest* (jg. 10, no. 2, herfst '89) staat een uitvoerig artikel over de vestiging en ontwikkeling van het waterleidingbedrijf ter plaatse. Het tijdschrift van de Historische Vereniging Soest beschrijft verder het Oude Grachtje en de lange historie van dit watertje.

AvdS